

Wędrówka przez Biblię

Broszura wydawany przez
„Impuls” TWR Polska

nr **53** od **01.11.2021**
do **25.03.2022**

Kolorowe Słowo

Jesienią świat nabiera pięknych barw. Wokół niezliczone odcienie zieleni, żółci, złocieni, czerwieni i brązu. Rozświetlone promieniami słońca cieszą nas, zachwycają, pobudzają wyobraźnię, rodzą tęsknoty, marzenia.

Oby tak działało się też w sferze ducha. Gdy usłyszymy kolejny głos proroczy, z barwnej palety dwunastu proroków mniejszych, wychwyćmy w słowach płynących wprost od Boga przesłanie skierowane dzisiaj do nas. Pan ich powołał, posłał, natchnął swoim Duchem. W Nim rozgłaszały nadzieję Zbawiciela. Na wiele sposobów zapowiadały Jego pierwsze i drugie przyjście. O pierwszym wiemy wiele z Ewangelii i listów apostolskich. W tych pisanych przez ukochanego ucznia, Jana, wykrzyczana jest wręcz prawda, że chodzi o Miłość!

Rozkochajmy się w wielobarwnym Słowie Bożym! Tego Słowa nie powstrzymają żadne granice. Dostrzeżmy, jak niezwykłych barw nadaje życiu Chrystus, który Prawdą rozświetla wszelki mrok i wkrótce przyjdzie jako Król i Pan!

Pierwszy List Jana

W końcowej części Nowego Testamentu zamieszczone są trzy listy Jana Apostoła. Pierwszy z nich, najdłuższy, nie ma właściwie formy listu. Brak w nim adresu, pozdrowień oraz imienia autora. Pismo to faktycznie jest jednak listem, na co wskazują takie zwroty, jak: „*piszę wam to*” oraz nazywanie czytelników „*dziećmi*”. Świadczy to o bardzo osobistym, bliskim stosunku autora do czytelników.

Wydaje się, że apostoł Jan nie przywiązywał takiej wagi do formy swoich pism, adresowanych do współczesnych sobie chrześcijan, jak apostoł Paweł, który swoim listom nadawał kształt typowy dla ówczesnej korespondencji.

Nie tylko forma, ale przede wszystkim styl i szata językowa Pierwszego Listu Jana są całkiem odmienne, niż w przypadku pism Pawła czy Piotra. Analiza stylu i treści Pierwszego Listu Jana i Ewangelii św. Jana wykazuje, że autorem tych pism jest ta sama osoba: apostoł Jan, uczeń Jezusa.

Autor

Istnieje kilka dowodów na to, że autorem I Listu Jana i Ewangelii jest apostoł Jan. Z prologu Listu dowiadujemy się, że jego autor był naocznym świadkiem życia i nauki Jezusa Chrystusa. Czwarta Ewangelia i I List Jana zostały bez wątpienia napisane przez tego samego autora. Dowodzi tego analiza zarówno stylu, słownictwa, jak i treści, tematyki Listu i Ewangelii Janowej. Autorstwo Janowe potwierdzają także dokumenty historyczne pierwszych wieków - świadectwa Ireneusza, Klemensa Aleksandryjskiego, Orygenesza, Euzebiusza.

Każdy uważny czytelnik Biblii szybko zauważy, że Jan ma swój odrębny styl pisania. Jan pisze zupełnie inaczej, niż Paweł,

Piotr czy Jakub. Apostoł Paweł omawia w swoich listach kolejne tematy, poświęca im poszczególne rozdziały. Natomiast Jan pisze w inny sposób. Wciąż na nowo powtarza kilka podstawowych, najistotniejszych prawd, jak gdyby pragnął je naświetlić z różnych stron.

Paweł zawsze uzasadnia i objaśnia swoje wypowiedzi. Natomiast Jan formułuje proste, krótkie zdania, przedstawiając w nich najważniejsze prawdy, i właściwie pozostawia je bez komentatorza, uważając, że są one tak oczywiste, że nie trzeba ich dodatkowo tłumaczyć. Czasem język Jana jest dosadny, szorstki, przy czym zdania same w sobie są łatwo zrozumiałe i wyrażone prostymi słowami. Przez to czytelnik pism Janowych zostaje zmuszony do zajęcia stanowiska wobec przedstawionej prawdy i zdecydowania, co dana prawda oznacza dla niego i dla jego życia.

Okoliczności napisania Listu

Listy Jana Apostoła należą do najpóźniejszych pism Nowego Testamentu. Ich powstanie datuje się na koniec I wieku n.e. Zgodnie z tradycją ostatnie dziesiątki lat swego życia Jan spędził w Efezie. I tam naprawdopodobniej powstały pisma Janowe. Apostoł Jan żył znacznie dłużej niż pozostali apostołowie. Jego brat, Jakub, zginął męczeńską śmiercią w pierwszych latach istnienia Kościoła, bardzo wcześnie zginął także Piotr. Z trójki najbliższych Jezusowi uczniów - tych, których Jezus wyróżniał w szczególnych okolicznościach - wśród żywych pozostał tylko Jan. Sędziwy apostoł cieszył się ogromnym autorytetem wśród współczesnych sobie chrześcijan wczesnego Kościoła. Nazywano go „*starym*” lub „*najstarszym*”, zwano go też „*apostolem miłości*”, gdyż stale podkreślał, że najważniejszą rzeczą w życiu chrześcijanina jest miłość.

Jest rzeczą oczywistą, że po śmierci takich autorytetów jak Jakub, Piotr i Paweł właśnie do Jana zwracano się z prośbą

o rozstrzygnięcie różnych sporów religijnych. Kwestionowano wtedy m.in. bóstwo Chrystusa, pojawiały się np. nauki, że Jezus był tylko wyjątkowym człowiekiem, na którego w czasie chrztu zstąpił z nieba duchowy Chrystus w postaci gołębicy, który pozostał w Nim do czasu konania na krzyżu. Najbardziej niebezpieczne były jednak nauki gnostyków, którzy uważali, że Jezus nie był prawdziwie człowiekiem. Twierdzili bowiem, że wszelkie ciało, wszystko, co należy do świata materii, jest złe. Stąd kwestionowali rzeczywiste człowieczeństwo Jezusa.

Jan zarówno w zapisanej przez siebie Ewangelii, jak i w swoich listach prostuje błędne nauki. Podkreśla człowieczeństwo, jak również boskość Jezusa. Pragnie utwierdzić bliskich sobie ludzi w wierze w Jezusa jako Syna Bożego i Syna Człowieczego. Wzywa wszystkich wierzących do trwania w żywej łączności z Panem, tak by pomnażała się w ich sercach miłość: miłość do Boga i miłość do bliźniego.

Temat Listu

Jan porusza w swoim pierwszym liście apostolskim fundamentalne, najistotniejsze kwestie wiary chrześcijańskiej. Nie czyni tego w sposób systematyczny, jednolity, ale rysuje przed nami oczami jak gdyby obraz z „lotu ptaka”. Skupia nasz wzrok na najistotniejszych prawdach, które kilkakrotnie powracają w jego liście, a z których najważniejsze to te, iż Bóg jest światością, sprawiedliwością, życiem, prawdą i przede wszystkim miłością.

Pracę naszą można wspierać modlitwą
oraz finansowo poprzez wpłaty na nasze konto:

PKO BP IV Oddział Wrocław
Nr r-ku: 05 1020 5242 0000 2702 0020 4313

Pierwszy List Jana zapewnia nas, że gdy trwamy w miłości Bożej, jesteśmy złączeni z Bogiem Ojcem i Synem oraz z bliźnimi w sposób cudowny, nierozerwalny. Miłość Boga, manifestująca się najpełniej w osobie Jezusa Chrystusa, który umarł na krzyżu jako ofiara przebłagalna za nasze grzechy, ta wspaniała, potężna miłość czyni nas Bożymi dziećmi, dziedzicami wiecznego życia. Wiara w Jezusa Chrystusa wprowadza nas w rzeczywistość Bożej rodziny, przynosi nam przebaczenie grzechów i pewność zbawienia.

Podział Listu

Pierwszy List Jana można podzielić na trzy zasadnicze części, z których każda podkreśla jedną fundamentalną prawdę, że Bóg jest Światłem, Miłością i Życiem.

I. Bóg jest Światłem	1, 1–2, 2
1) Prolog	1, 1–2
2) Jak Boże dzieci mogą żyć w społeczności z Bogiem:	
a) poprzez „chodzenie w świetle”, którym jest Bóg	1, 3–7
b) dzięki wyznawaniu swoich grzechów	1, 8–10
c) dzięki wstawiennictwu Jezusa Chrystusa	2, 1–2
II. Bóg jest Miłością	2, 3–4, 21
1) Boże dzieci mogą trwać w społeczności braterskiej (poprzez „chodzenie w miłości”)	2, 3–14
2) Dzieci Boże nie mogą „miłować świata”	2, 15–28
3) Dzieci Boże mogą pogłębiać jedność	
a) dzięki przyjmowaniu Ojcowskiej miłości Boga	2, 29–3, 3
b) dzięki darowanej im „nowej naturze”	3, 4–24
c) gdy unikają błędnych nauczycieli	4, 1–6
d) gdy trwają w miłości Bożej	4, 7–21
III. Bóg jest Życiem	5, 1–6, 21
1) Zwycięstwo nad światem	5, 1–5
2) Pewność zbawienia	5, 6–21

Księga Micheasza

Autor

Micheasz to popularne imię hebrajskie (Mikajah). Znaczy ono: „**Kto jest jak Jahwe?**”. Imię to pojawia się na kartach Biblii wielokrotnie. Na przykład w I Księdze Królewskiej czytamy o Micheaszku, który żył i prorokował w czasie, gdy działał w Izraelu uczeń Eliasza, Elizeusz, a władzę sprawowali król izraelski Achab i król judzki Jehoszafat. Prorok o imieniu Micheasz zapowiedział wtedy klęskę króla Achaba (I Krl 22, 8–40). Działo się to w połowie IX wieku przed Chrystusem. Nie jest to więc ta sama postać, co Micheasz, autor księgi ST, jeden z dwunastu proroków „**mniejszych**”.

Ten Micheasz żył i działał znacznie później, za panowania królów judzkich: Jotama, Achaza i Hiskiasza (Ezechiasza), a więc w drugiej połowie VIII wieku p.n.e. Dane te podaje sam prorok w tytule swej księgi, gdzie zamieszczona jest również informacja, że pochodził on z Moreszeta, małej miejscowości judzkiej, leżącej ok. 30 km na południowy-zachód od Jerozolimy. Pamiętajmy więc, że autorem biblijnej księgi prorockiej jest ten właśnie Micheasz, pochodzący z Moreszeta, działający pod koniec VIII wieku przed Chrystusem.

Jak wiemy, za panowania króla Hiskiasza działał także prorok Izajasz, który zapowiedział chorującemu poważnie królowi, że jego życie zostanie przedłużone o 15 lat (II Krl 20, 1–6). Micheasz był więc współczesny Izajaszowi, natomiast działał nieco później niż Amos i Ozeasz.

Czas i okoliczności powstania księgi

Micheasz prorokował na krótko przed upadkiem północnego królestwa izraelskiego. Prorok pochodził z królestwa judzkiego, ale już we wstępie księgi czytamy, że jego proroctwa dotyczą tego,

co Bóg mu objawił zarówno o Jerozolimie, jak i Samarii. Samaria była stolicą państwa północnego i to właśnie ona upadła pierwsza, podbita przez wojska asyryjskie w 721 r. p.n.e.

Całe królestwo północne zostało zniewolone przez Asyrię. Natomiast oblężenie i zburzenie Jerozolimy nastąpiło półtora wieku później, w latach 587/586 przed Chrystusem, za dni proroka Jeremiasza. Znamienne jest to, że współcześni Jeremiasza znali i cytowali proroctwa Micheasza o Jerozolimie. W Księdze Jeremiasza (26, 17–18) czytamy: „*Powstali mężczyźni spośród starszych kraju i tak rzekli do całego zgromadzenia: Micheasz z Moreszet prorokował w czasach Hiskiasza, króla judzkiego: Tak mówi Pan Zastępów: Syjon będzie zorany jak pole i Jeruzalem zamieni się w gruzy, a góra domu Pańskiego w lesiste wzgórza*”. Wpływ proroctw Micheasza był więc długotrwały, jego wypowiedzi były przekazywane z pokolenia na pokolenie i przypominane w chwili, gdy się wypełniały.

Poselstwo księgi

Wielu czytelników Biblii uważa Micheasza za najważniejszego i najciekawszego autora pośród dwunastu proroków „*mniejszych*”. Poselstwo, które przekazał, nazywa się czasem „*miniaturą Księgi Izajasza*”. Rzeczywiście, pomiędzy niektórymi wypowiedziami Izajasza i Micheasza występuje znaczące podobieństwo. Prorocy żyli i tworzyli w tym samym czasie, zapowiadali te same wydarzenia, jest prawdopodobne, że znali się i przyjaźnili, nie dziwi więc fakt, że ich wypowiedzi wykazują podobieństwo i wzajemnie się uzupełniają.

Proroctwa Micheasza cechują się wielką obrazowością i literackim pięknem. Micheasz posługuje się wieloma porywającymi metaforami, używa przenośni prostych, obrazowych, odpowiadających środowisku wiejskiemu, z którego pochodził. Jego wypowiedzi są żywe, konkretne, śmiałe, połączone z jasnością wizji

i wielką uczuciowością. Wiele fragmentów proroctw Micheasza jest znanych w kręgach chrześcijańskich, choć często chrześcijanie nie są świadomi, że dobrze znane im słowa pochodzą z Księgi Micheasza, na przykład wypowiedź proroka wołającego w imieniu Pana: „*Ludu mój, cóżem ci uczynił? Czym ci się uprzykrzyłem?*” to cytat umieszczony w liturgii wielkopiątkowej kościołów zarówno katolickich, jak i protestanckich. Powszechnie znane jest także bardzo ważne proroctwo Micheasza, nie zawsze z nim kojarzone: „*A ty, Betlejem Efrata, najmniejsze jesteś wśród plemion judzkich! Z ciebie mi wyjdzie Ten, który będzie władał w Izraelu, a pochodzenie Jego od początku, od dni wieczności*” (5, 1).

Przenikliwe spojrzenie Bożego proroka obejmuje nie tylko odrodzenie się Izraela po dokonaniu się sądu nad nim; myśl proroka wybiega daleko w przyszłość, ku czasom mesjańskim. Micheasz zapowiada nadziejście wspaniałego, pełnego chwały, mesjańskiego Królestwa i ukazuje drogę wiodącą ku zbawieniu.

Temat

Gdybyśmy próbowali określić główny temat poselstwa Micheasza po przestudiowaniu trzech początkowych rozdziałów jego księgi, moglibyśmy nazwać Micheasza prorokiem sądu, gdyż w jego pierwszych wypowiedziach dominują groźby i zapowiedzi sądu nad Izraelem. Ale cztery następne rozdziały księgi mówią głównie o nadziei, zapowiadają zwycięstwo Bożej łaski, rysują wizje szczęśliwszych czasów. Nawet styl wypowiedzi proroka się zmienia; z początku pełen żywych opisów, staje się spokojniejszy i obfituje w głębokie refleksje.

Możemy powiedzieć, że zasadniczo księga dzieli się na trzy części:

pierwsza, obejmująca rozdziały 1–3, głosi sąd nad Izraelem; **druga**, zawarta w rozdziałach 4–5, ukazuje nadzieję mesjańskie;

trzecia, obejmująca rozdziały 6–7, wskazuje drogę zbawienia.

Znamienne jest to, że Micheasz trzykrotnie wzywa: „*Stuchajcie*”. Najpierw woła (1, 2): „*Stuchajcie, wszystkie narody!*” – wzywając wszystkich ludzi na świadków sądu nad Izraelem; potem woła (3, 1): „*Stuchajcie, książęta Jakuba i wodzowie domu Izraela!*” – zapowiadając, że chodzi o przyszłość mesjańską, a na koniec wzywa wszystkich wierzących (6, 1): „*Stuchajcie, proszę, tego, co Pan powiedział...*” – apelując do całego ludu przymierza.

Najkrócej temat Księgi Micheasza moglibyśmy sformułować w formie pytania: „*Któż jest jak Ty, Boże, w sprawiedliwym osądzie i w niepojętym, wspaniałym odkupieniu?*”. Bóg jako Sędzia i jako Odkupiciel – te dwie wielkie prawdy o żywym, prawdziwym Bogu ukazane są w Księdze Micheasza jednakowo wyraźnie i przejmująco.

Za kluczowy wiersz księgi można uznać wypowiedź proroka (7, 18): „*Któż jest, Boże, jak Ty, który przebaczasz winę, odpuszczasz przestępstwo reszty swojego dziedzictwa, który nie chowasz na wieki gniewu, lecz masz upodobanie w łasce?*”. Prorok zapowiada nadjeście Odkupiciela-Mesjasza, opisując jego naturę (5, 3): „*Będzie stał mocno i będzie pasł w mocy Pana (...)* Wtedy będą mieszkać w spokoju, gdyż jego moc będzie sięgać aż po krańce ziemi”; mówi także o oczyszczonej Reszcie ludu przymierza (5, 6): „*Potem będzie Reszta Jakuba wśród wielu ludów jak rosa, która pochodzi od Pana, jak obfite deszcze na zieleń...*”; prorokuje o przyszłym królestwie mesjańskim (4, 1–2): „*I stanie się w dniach ostatecznych, że góra ze świętynią Pana będzie stać mocno jako najwyższa z gór (...)* I pojedzie wiele narodów, mówiąc: Pójźmy w pielgrzymce na górę Pana (...) i będzie nas uczył swoich dróg, abyśmy mogli chodzić jego ścieżkami...”.

Księga Micheasza wnosi ważne szczegóły do historii objawienia Bożego. Podkreśla wszechmoc i sprawiedliwość Boga, a także Jego miłość domagającą się wzajemności.

Drugi i Trzeci List Jana

Autor

Podobnie jak Pierwszy, najdłuższy i najlepiej znany List św. Jana, także dwa następne listy zamieszczone w końcowej części Nowego Testamentu pochodzą od Jana Apostoła, ukochanego ucznia Jezusa. Jan żył najdłużej z grona dwunastu uczniów - apostołów Jezusa i najprawdopodobniej jego listy zostały napisane w końcowym okresie jego życia, pod koniec pierwszego wieku naszej ery. Zgodnie z tradycją, Jan przebywał wtedy w Efezie i tam powstały wszystkie jego listy.

Charakterystyka

Drugi i Trzeci List Jana są krótkie, mają formę prywatnych listów, takich, jakie pisano w tamtych czasach w świecie rzymskim. Listy pisano na papirusach, a jedna karta papirusu miała zazwyczaj wymiary dwadzieścia na dwadzieścia pięć centymetrów. Objętość Drugiego i Trzeciego Listu Jana odpowiadają właśnie temu zwykłemu formatowi papirusu.

Mimo iż Drugi i Trzeci List Jana mają charakter listów prywatnych, zawierają treści ważne dla całego Kościoła, dlatego znalazły się w kanonie pism Nowego Testamentu.

Treść – główne przesłanie

Sędziwy Jan Apostoł cieszył się wielkim autorytetem wśród chrześcijan pierwszego wieku naszej ery. Był przecież naocznym świadkiem życia, śmierci i zmartwychwstania Jezusa! Nic więc dziwnego, że do niego udawali się przywódcy wczesnego Kościoła, by prosić o wyjaśnienie ważnych kwestii, spornych zagadnień. Czasem ich prośby dotyczyły ustosunkowania się do błędnych nauk, które już wtedy, w pierwszych dziesięcioleciach istnienia

chrześcijaństwa zagrażały jego jedności. Pojawiały się już wówczas niewłaściwe nauki kwestionujące Bóstwo Chrystusa, działały już różni nauczyciele gnozy, szermujący hasłami wyższego, doskonalpszego poznania Boga.

Apostoł Jan, w odpowiedzi na te szkodliwe działania, przestrzega i poucza wiernych, by nie dali się zwieść fałszywym naukom, ale by trwali przy czystej Ewangelii, żyjąc zgodnie z tym, co o życiu i dziele Chrystusa przekazali im naoczni świadkowie - apostołowie Jezusa. Jan, zwany „**apostołem miłości**”, podkreśla w swoich listach to, co stanowi samo „**serce**” poselstwa Ewangelii - miłość Boga objawioną w pełni w Jezusie Chrystusie, która powinna przemienić ludzkie serca i powinna zostać odwzajemniona. Miłość Boga powinna być także fundamentem miłości bliźniego. Apostoł Jan podkreśla to, co w Ewangelii Chrystusowej najistotniejsze: miłość Bożą powinna zrodzić miłość w naszych sercach, miłość ku Bogu i miłość ku ludziom.

Miłość chrześcijanina nie może być jednak ślepa. Apostoł Paweł pisał w Liście do Koryntian, że miłość „raduje się z prawdy”. Apostoł Jan także eksponuje tę fundamentalną zasadę, że miłość nie może stać w sprzeczności z prawdą. Rozpoczynając swój Drugi List, Jan podkreśla, że tych, do których pisze, „**miłuję w prawdzie**”. Dalej wyraża swoją radość, że wśród adresatów jego listu są ci, którzy „**postępują według prawdy**”, a dosłownie, którzy „**chodzą w prawdzie**”. W Trzecim Liście, w którym apostoł wskazuje wszystkim przykład brata o imieniu Demetriusz, Jan podkreśla: „**O Demetriuszu wszyscy dobrze świadczą, a nawet sama prawda**”.

W Jezusie Chrystusie objawiona jest zarówno Boża miłość, jak i Boża prawda. Jan podkreśla, że niemożliwe jest miłowanie Boga i bliźnich wbrew prawdzie lub z pominięciem prawdy.

Apostoł Jan zapisał w swej Ewangelii słowa Jezusa, który powiedział: „**Ja jestem Prawdą...**”. W Pierwszym Liście Jana natomiast czytamy, że „**Bóg jest Miłością**”. Obydwa stwierdzenia są

niezwykle istotne. Nie ma bowiem prawdy bez miłości i nie ma też miłości bez prawdy. W Jezusie Chrystusie objawiona jest pełnia Bożej miłości i pełnia Bożej prawdy.

Struktura listów

Drugi List Jana

- 1) Miłość w „objęciach” prawdy („miłowanie w prawdzie”)** w. **1–6**
- 2) Prawe życie dowodem wiary w Chrystusa** w. **7–11**
(błędne nauki prowadzą do popełniania zła)
- 3) Zakończenie listu, osobiste pozdrowienia** w. **12–13**
(polecenie, by fałszywych nauczycieli nie przyjmować do swoich domów, a prawdziwych gościć z radością).

Trzeci List Jana

- 1) Gajus – przykład wiernego, oddanego chrześcijanina** w. **1–8**
 - 2) Diotrefes – człowiek, który z powodu pychy zaczął czynić зло** (czynienie zła jako skutek ulegania błędnym naukom) w. **9–11**
 - 3) Demetriusz – człowiek o którym wszyscy dobrze świadczą,** (nawet „*sama Prawda*”)
- w. 12–15**

List od słuchacza z Polski centralnej

Kończę właśnie kwarantannę i mogę wrócić do pracy, co mnie bardzo cieszy. Ostatnio rozważam kwestie związane ze zbawieniem. Wiele osób uważa, że trzeba się ochrzcić, aby być zbawionym. Doszędłem jednak do wniosku, że jedynym warunkiem do tego jest wiara w Jezusa Chrystusa - Pana i Zbawiciela. Nieustannie dziękuję Bogu za ten dar.

Listy od słuchaczy z Polski centralnej

List 1: Dziękuję za modlitwy o moje zdrowie. Obecnie jestem na urlopie i odpoczywam. Spodziewam się, że potem trudno mi będzie wrócić do codziennego rytmu pracy. Postanowiłem wykorzystać wolny czas na pisanie, czytanie i rozważanie - między innymi tego, co oznacza termin „narodzenie na nowo” oraz dlaczego człowiek narodzony w Duchu Świętym porównywany jest w Biblii do podmuchu wiatru. Dostrzegam czasem podobne zjawiska u ludzi nawróconych.

List 2: Jestem wdzięczny za list i kartę telefoniczną. Dzięki niej mogłem zadzwonić do ośrodka, w którym mam obecnie zagwarantowane miejsce. Będę mógł w nim zamieszkać po opuszczeniu zakładu karnego. Bardzo się z tego powodu cieszę i dziękuję Bogu za waszą pomoc w tej sprawie. Dużo dzieje się teraz w moim życiu. Bóg uczy mnie ufać i polegać na nim w zmartwieniach oraz żyć w sposób jemu oddany.

List 3: Pokutowałem, prosiłem Boga o przebaczenie, że go zawiodłem i on przywrócił mi godność dziecka Bożego. Chwała mu za to! Dostrzegam teraz wielkie bogactwo dostępne w Jezusie Chrystusie. Postanowiłem trwać przy nim, kiedy już opuszczę zakład karny. Będę wysławiał jego imię całym swoim życiem.

List od słuchacza z Niemiec

Dziękuję za przeslaną literaturę i za broszurki. Jestem bardzo ciężko chory, mam uszkodzone płuca, ale ostatnie słowo w sprawie mojego zdrowia należy do Boga, Pana życia i śmierci. Proszę was o modlitwę przyczynną w mojej intencji, abym mógł jeszcze wiele osób przyprowadzić do Jezusa. Moja rodzina służy na misjach w wielu krajach.

Księga Nahuma

Autor

Imię Nahum znaczy „*pocieszyciel*”, a dosłownie „*Jahwe pociesza*”. Poselstwo Nahuma nie zawiera jednak słów pociechy, przeciwnie – zawiera zapowiedź sądu. Nahum ogłasza Boży sąd nad Niniwą, stolicą potężnej, wrogiej Izraelowi Asyrii. Stąd jego słowa są źródłem pociechy dla ludu pierwszego przymierza, a szczególnie dla dziesięciu północnych plemion izraelskich uprowadzonych do asyryjskiej niewoli.

W tytule Księgi czytamy, iż Nahum pochodził z Elkosz. Do dzisiaj nie zidentyfikowano miejsca położenia tej miejscowości. Najbardziej prawdopodobne jest, że była to mała miejscowości w północnej części Izraela, skąd prorok przeniósł się na południe, do Judy, gdy upadło północne królestwo izraelskie. Niektórzy komentatorzy wskazują Kafarnaum jako miasto, w którym urodził się Nahum, gdyż w języku hebrajskim jego nazwę można przetłumaczyć jako „*miasto Nahuma*”. Elkosz mogło być małą osadą położoną w pobliżu Kafarnaum, choć nie jest to pewne, a miejscowości o nazwie Elkosz było w Izraelu kilka, w tym także na południu, w królestwie judzkiem. W każdym razie prorok zwraca się w swym poselstwie głównie do Izraelitów z północy, którzy zostali zniewoleni przez Asyryjczyków.

Czas

Bardziej istotną kwestią niż ustalenie miejsca urodzenia wydaje się określenie czasu życia i działalności proroka Nahuma. I tu nie możemy mieć pewności, bo Nahum nie podaje informacji, jacy królowie izraelscy czy judzcy panowali wtedy w Izraelu czy w Judzie, w Jerozolimie. Jedno wydaje się pewne: prorok żył i działał po upadku północnego królestwa, które nastąpiło w 721

**Języki, w których nadawana jest
„Wędrowka przez Biblię”**

angielski, arabski, bengalski,
berbeski, burmański, cebuano,
CheChewa, chorwacki, czeski, czua,
duński, farski, francuski, gujarati,
hebrajski, hinduski, hiszpański,
indonezyjski, japoński, kanadyjski,
kantonezyjski, koreański, kurdyjski,
malezyjski, mandaryjski, marathi,
navaho, nepalski, norweski,
ormiański, oryjski, polski,
portugalski, quichua, rosyjski,
serbski, suachili, szwecki, tai,
tamilski, telugu, turecki, ukraiński,
węgierski, włoski, zulu.

**Kochani Słuchacze TWR
czekamy na Wasze listy!**

Jak odbieracie nasze audycje?

**Co one wnoszą
do Waszego życia?**

W miarę możliwości postaramy się odpowiedzieć na każdy list i kontynuować nawiązaną w ten sposób relację. Na życzenie wysyłamy bezpłatnie Nowy Testament, literaturę chrześcijańską oraz nośniki z nagraniami.

Prosimy o dołączenie następujących informacji o sobie

Wysyłam zgódę na przetwarzanie moich danych osobowych przez Stowarzyszenie Chrześcijańskie „Impuls” Trans World Radio Polska w celach związanych z korespondencją

Imię i nazwisko:..... nr telefonu:.....

Kod pocztowy..... Miasto:..... Adres:.....

Kraj:.....

roku p.n.e. Nahum na własne oczy widział krzywdę wyrządzoną jego narodowi przez Asyryjczyków, którzy zniewolili 10 północnych plemion izraelskich i spustoszyli niemal całą ziemię izraelską.

Wydaje się, że jego działalność rozpoczęła się po roku 663, gdy potężna egipska twierdza Teby leżała już w gruzach. Nahum, nawiązując (3, 8) do upadku Teb, stolicy Górnego Egiptu, zapowiedział, że taki sam los spotka Niniwę, stolicę Asyrii. Proroctwo to wypełniło się w roku 612, gdy Niniwa upadła, i do roku 608 całe imperium asyryjskie uległo rozkładowi. Fakty te znamy z przekazów historycznych potwierdzonych przez odkrycia archeologiczne dokonane m.in. w Niniwie i Nippur. Punktem zwrotnym w ustaleniu chronologii wydarzeń schyłku mocarstwa asyryjskiego było odkrycie pism klinowych ze starożytnej biblioteki w Niniwie, a szczególnie odkrycie kroniki Nabopolassara. Opisane w niej zostały krwawe starcia militarne, jakie rozegrały się na terytorium asyryjskim w latach 625–608 przed Chrystusem, w wyniku których na zawsze przekreślony został byt polityczny narodu asyryjskiego. Nahum zapowiedział upadek Niniwy, a początek jego działalności miał miejsce przed reformą religijną przeprowadzoną w Jerozolimie w 622 r. przez bogobojnego króla judzkiego, Jozjasza. Wystąpienie prorockie Nahuma miało więc miejsce ok. 630 r. p.n.e.

Poselstwo

Proroctwo Nahuma zawiera głównie zapowiedź Bożego sądu nad Niniwą i nad całym imperium asyryjskim. Około 150 lat wcześniej do Niniwy dotarł prorok Jonasz, przynosząc ostrzeżenie przed nadchodzącą Bożą karą i wtedy mieszkańcy Niniwy upamiętali się, ukorzyli się przed Bogiem, pokutowali i Bóg ulitował się nad nimi. Jednak pokuta Niniwijczyków nie trwała długo. Wielka stolica potężnego mocarstwa znów wzbiła się w pychę, jej mieszkańcy powrócili do swoich poprzednich grzechów i półtora wieku po przebudzeniu, które miało miejsce za dni Jonasza, Asyryjczycy

znów byli brutalnymi, okrutnymi agresorami, oddawali cześć pogańskim bóstwom, pograżali się coraz bardziej w bałwochwałstwie i niemoralności, chępili się kolejnymi podbojami, szczycili się bogactwem, władzą... Bóg postanowił ukrócić ich pychę, butę, nieprawość. Otrzymali ostrzeżenie, poznali światło prawdy, gdy Bóg posłał im swego proroka, nawet przyjęli poselstwo Jonasza, pokutowali przed żywym Bogiem, ale potem powrócili do starych praktyk, wrócili na drogę zła, grzechu, gwałtu, więc Bóg, poprzez usta proroka Nahuma, zapowiedział ich upadek. Bóg ukarał nieposłuszny, butny naród, który odrzucił Jego ostrzeżenia.

Naród, który odrzuca Bożą Prawdę, który nie słucha Bożego Słowa, jest narodem bez przyszłości. Życie bez Boga jest życiem przegranym, jest egzystencją pozbawioną celu. Prowadzi do duchowego i moralnego upadku pojedynczych ludzi i całych narodów, a ostatecznie do zagłady. Bóg jest Miłością, jest pełen łaskawości i dobroci, jest jednak także Bogiem świętym i sprawiedliwym. Przemawia do nas, objawia się nam w swoim Słowie, pragnie nas zbawić, oczyścić z grzechu, uściącić, ale gdy odrzucamy Jego wezwania, gdy nie słuchamy Jego głosu, musi nas ukarać, by potępić grzech, by ukrócić nieprawość. Poselstwo proroka Nahuma jest wielką przestrogą dla wszystkich narodów i dla wszystkich ludzi, przestrogą także dla naszego narodu, dla Ciebie i dla mnie. Zadajmy sobie pytanie, czy słuchamy głosu Boga, czy odpowiadamy na Jego wołanie przekazywane nam przez proroków, apostołów, ozywiane w naszych sercach przez Ducha Świętego... Dziś, jeśli słyszymy Jego głos, nie zatwardzajmy naszych serc.

Podział księgi

1) Sprawiedliwość i dobroć Boga	r. 1 w. 1–8
2) Sprawiedliwość Boża ukazana w sądzie nad Niniwą	r. 1 w. 9–15
3) Sprawiedliwość i dobroć Boga ukazane w upadku Niniwy i w rozgłoszeniu Dobrej Nowiny	r. 2–3
-

Księga Habakuka

Autor

O pochodzeniu i życiu Habakuka nic bliższego nie wiadomo. Jego imię brzmi podobnie jak asyryjskie słowo „*hambakuku*”, które oznacza roślinę jadalną. Być może z nadaniem tak niezwykłego imienia izraelskiemu prorokowi związane jest jakieś wydarzenie z jego dzieciństwa, ale nie jest nam ono znane.

Czas

Jeśli chodzi o przedział czasowy, w jakim działał prorok Habakuk, możemy przypuszczać, że był on nieco późniejszy od okresu działania proroka Nahuma. Habakuk wspomina o wojskach chaldejskich, czyli babilońskich, zapowiadając w imieniu Pana: „*Oto powołam Chaldejczyków, lud dziki a gwałtowny, który przemierza ziemie rozległe, aby zagarnąć siedziby nie swoje*” (1, 6).

Taka inwazja wojsk chaldejskich miała miejsce po ostatecznym upadku Asyrii w 606 r. p.n.e., po powstaniu państwa neobabilońskiego, które odtąd było pierwszą potęgą starożytnego Wschodu i stale zagrażało królestwu judzkiemu. Północne królestwo Izraela nie istniało już od ponad stu lat, natomiast Jerozolima miała upaść w roku 586, kiedy to niegodziwy, bezbożny król judzki Sedeciasz został uprowadzony do Babilonu. Przypuszcza się, że Habakuk wypowiedział swe proroctwo na krótko przed inwazją Chaldejczyków, pomiędzy 620 a 606 rokiem przed Chrystusem, pod koniec okresu dzielącego upadek północnego Izraela od upadku Judy.

Wcześniej, ok. 630 roku, w Królestwie Judzkiem rozpoczęł swą działalność prorok Nahum, a także współczesny mu Sofoniasz i młody Jeremiasz. Do końca więc Bóg posyłał swoich proroków, by apelowali do Judejczyków o upamiętanie, ale południowe plemiona izraelskie, niepomne Bożych ostrzeżeń i tragicznego losu dziesięciu

plemion północnych, nie odwróciły się od nieprawości, bałwochwałstwa i nie ukorzyły się przed Panem. Niechłubną, negatywną rolę odegrali tu, niestety, królowie jerozolimscy. Po rządach ostatniego prawego potomka Dawida, Jozjasza, za którego panowania (w latach 639–608 p.n.e.) Królestwo Judzkie przeżyło ostatnie przebudzenie (622 r.), wszyscy kolejni byli przywódcami niegodnymi, bezbożnymi i doprowadzili Jerozolimę i całą Judę do upadku.

Poselstwo

Proroctwo Habakuka zawiera dwie wielkie skargi, dwie lamentacje. Prorok skarży się najpierw Bogu, że jego naród będzie zniszczony za swą nieprawość przez naród jeszcze bardziej niegodziwy, bezbożny. Bóg odpowiada, że realizuje w ten sposób swe suwerenne plany. Wojska chaldejskie będą biczem Bożym przeciw niegodnym rządcom Jerozolimy i przeciw przywódcom innych butnych narodów. Wiemy, że Babilończycy pokonali i zniewolili dwie największe ówczesne potęgi – Asyrię i Egipt.

W drugiej skardze Habakuk przyznaje, że Juda zasługuje na surową karę za grzechy, że zasługuje na zdecydowaną Bożą naganę, ale pyta o przyszłość, szuka dalszych wyjaśnień. I Bóg odpowiada, że owszem, potężna Babilonia będzie przez jakiś czas „*pijana krwią narodów*”, ale potem również zostanie zniszczona z powodu swej grzeszności. Natomiast lud Boży wróci do łask Pana i jeszcze „*napelni ziemię*”.

Jeśli porównamy sposób, w jaki prorokował Nahum, z wołaniem Habakuka, możemy stwierdzić, że Nahum ukazywał sprawiedliwość i świętość Boga, a także Jego dobroć i łaskawość jako atrybuty oczywiste, niepodważalne, natomiast Habakuk był człowiekiem, który niejako „*wadził się z Bogiem*”, zadawał pytania: „*Panie, dlaczego tak musi być, dlaczego postępujesz w ten a ten sposób, czy nie ma innego wyjścia?*”. Bóg odpowiedział prorokowi wyczerpująco na te pytania, poznamy Boże odpowiedzi w czasie

lektryki księgi.

Mimo skarg, lamentacji i pięciokrotnego „biada”, proroc two Habakuka ma wydźwięk pocieszający. Prorok ukazuje Boga jako Pana, który ostatecznie okazuje się sprawiedliwy, dobry, łaskawy dla swego ludu. Bóg musi jednak najpierw skarcić wszelką nieprawość, by chronić ludzi sprawiedliwych. Punktem kulminacyjnym nauki Habakuka o sprawiedliwości jest jego stwierdzenie, że „*zginie ten, co jest ducha nieprawego, a sprawiedliwy z wiary żyć będzie*” (2, 4). Do tej wypowiedzi proroka Habakuka nawiązał apostoł Paweł, przyjmując ją jako jedną z najważniejszych podstaw nauki o usprawiedliwieniu na podstawie wiary (Rz 1, 17, Gal 3, 11). Wiara, to zdolność całkowitego zaufania Bogu, bez względu na to, jak trudne i mroczne są doświadczenia, przez które trzeba przejść. Ludzi wierzących oczekuje wspaniałą przyszłość. Być może ich droga jest nieraz trudna i długa, ale całkowicie pewne jest to, że ostatecznie odniosą zwycięstwo.

Właściwie prorok mówi nie o wierze, lecz o wierności, co jeszcze bardziej podkreśla potrzebę zaufania Bogu i uwypukla tę wielką prawdę, że przyjęci przez Boga, zbawieni możemy być tylko wtedy, gdy Mu zawierzymy, ufamy i dochowujemy wierności. W takiej postawie manifestuje się prawdziwa wiara w ujęciu biblijnym. Korzenie tej nauki tkwią już w Starym Testamencie.

*„Zaiste, drzewo figowe nie wydaje owocu,
a na winoroślach nie ma gron. Zawodzi drzewo oliwne,
a rola nie dostarcza pożywienia.*

W ogrodzeniu nie ma owiec, a w oborach nie ma bydła.

*Lecz ja będę radował się w Panu, weselił się
w Bogu mojego zbawienia. Wszechmogący Pan
jest moją mocą. Sprawia, że moje nogi są chyże
jak nogi łań, i pozwala mi kroczyć po wyżynach”.*

Księga Habakuka 3:17-19

Księga Sofoniasza

Autor

Imię Sofoniasz znaczy „*Jahwe ochronił*” (hebr. Sefanjah). Człowiek ten pochodził z królewskiej linii Dawida, był praprawnukiem króla Ezechiasza (Hiskiasza). Te informacje znajdujemy w tytule księgi, gdzie prorok stwierdza: „*Słowo Pańskie, które zostało skierowane do Sofoniasza, syna Kuskiego, syna Gedalia-sza, syna Amariasza, syna Ezechiasza (Hiskiasza), za dni Jozjasza, syna Amona, króla judzkiego*”. Sofoniasz był więc spokrewniony z królem Jozjaszem i niewątpliwie brał czynny udział w przygotowaniu i przeprowadzeniu reformy religijnej, która dokonała się za panowania tego ostatniego bogobojnego króla Judy.

Czas

Panowanie króla Jozjasza przypadło na lata 639–608 przed Chrystusem. Sofoniasz działał w pierwszym okresie rządów Jozjasza, przed reformą religijną w 622 r. p.n.e. W tym okresie działał też w Królestwie Judzkiem Nahum i młody Jeremiasz. Jozjasz wstąpił na tron po długim panowaniu niegodziwego króla Manassesa i zainaugurował wielką reformę religijną, która zaowocowała duchowym przebudzeniem, ostatnim w historii Judy (622 r.). Prorok Sofoniasz odegrał ważną rolę w tych wydarzeniach, był jednym z przywódców przebudzenia, wspierał króla Jozjasza w odnowie religijnej i duchowej narodu.

Poselstwo

Prorok piętnował wypaczenia religijne i zapowiadał jako karę inwazję potężnego nieprzyjaciela. Sofoniasz mógł przepowiedzieć najazd Scytów, którzy po odniesieniu zwycięstwa pod Niniwą w 625 r. p.n.e. dotarli aż do wybrzeży Morza Śródziemnego i zajęli

część ziemi judzkiej, leżącej w pasie nadmorskim. Najbardziej spustoszone zostały wtedy Saron i Szefela wspomniane przez Sofoniasza (2, 4–7). Prorok mógł mieć na uwadze także późniejszą invazję Babilończyków, którzy w 597 r. zdobyli Jerozolimę i zabrali część ludu judzkiego do niewoli, a w 586 r. ostatecznie spustoszyli i spalili całe miasto, wraz ze świątynią. Sofoniasz wybiegał myślą jeszcze dalej, w czasy eschatologiczne, zapowiadając kataklizmy, jakie nastąpią w czasach ostatecznych. Wielokrotnie czytamy w jego księdze o nadchodzącym Dniu Pańskim, np.: „*Milczenie przed obliczem Pana Boga, gdyż bliski jest Dzień Pański*” (1, 8), „*Bliski jest wielki Dzień Pana, bliski i rychły on bardzo*” (1, 14).

Księga Sofoniasza zawiera szereg mów proroka o charakterze gróźb lub pocieszeń. Najpierw Sofoniasz zapowiada sąd nad Judą i Jerozolimą (1, 2–18), potem zwiastuje sąd nad obcymi narodami (2, 1–15), a na koniec jeszcze raz wzywa Jerozolimę do opamiętania (3, 1–8).

Księgę zamykają obietnice mesjańskie (3, 9–15). Prorok pociesza lud judzki, zapewniając mu pomyślną przyszłość, odrodzenie duchowe i moralne.

Porównując poselstwo Sofoniasza i współczesnego mu Nahuma, możemy powiedzieć, że obaj zapowiadają nadziejście Bożej kary, ale podczas gdy Nahum koncentruje się na upadku Niniwy i potężnej Asyrii, Sofoniasz zapowiada nadziejście Bożej kary w wymiarze powszechnym, zapowiada sąd Pana nad wszystkimi narodami.

W końcowej części księgi znajduje się zapowiedź pojawienia się „*czystych warg*” przywróconych narodom, „*aby wszyscy wzywali imienia Pana i służyli Mu jednomyślnie*”. Jest to zapowiedź całkowitego, doskonałego objawienia się Boga ludzkości, w wyniku którego nastąpi wielkie duchowe przebudzenie. Ludzie spośród wszystkich narodów nawrócą się do Boga, będą śpiewać radosne pieśni odkupienia, cała ziemia rozbrzmiewać będzie uwiel-

bieniem płynącym z ust Bożego ludu. Choć Sofoniasz nie zapowiadą wprost nadejścia Mesjasza, wyraźnie wskazuje na czasy mesjańskie. Pośrednio zwiastuje zwycięstwo Ewangelii, Dobrej Nowiny o zbawieniu, które nastąpi w czasach końca dzięki wielkiej mocy, sprawiedliwości i łaskawości Pana.

„Wowym dniu nie doznasz już hańby z powodu wszystkich swych czynów, którymi grzeszyłeś przeciwko mnie. Gdyż wtedy usunę spośród ciebie twoich pyszalków i nie będziesz się już chełpić na mojej świętej górze. I pozostawię pośród ciebie lud pokorny i ubogi: to oni ufać będą imieniu Pana”.

Księga Sofoniasza 3:11-12

Listy od słuchaczy z Polski zachodniej

List 1: Początek mojej drogi z Bogiem, gdy wstąpiłem do zboru więzennego, nie był szczerzy. Miałem inne plany, mianowicie wyłudzić co się da, oszukać, zapewnić sobie byt po opuszczeniu tego miejsca. A Pan Bóg sprawił mi niespodziankę - wpadłem w „**Boże sidła**” i nawróciłem się. Coś ważnego się ze mną stało. Pozytywnie się zmieniłem. Zauważają to różne osoby, nawet kapelan. Ale ja widzę, że potrzebuję jeszcze mnóstwa pracy. Jestem szczerzy wobec Boga, który mnie prześwietla i wiem, że go nie oszukam. Teraz nawet nie próbuję.

List 2: Minęło dwadzieścia lat odkąd przebywam w zakładzie karnym. Myślę, że gdyby mnie Jezus Chrystus nie znalazł, to już by mnie nie było. Tak mogę podsumować piętnaście lat wiary w Jezusa Chrystusa. Moją rodziną jest przez cały ten czas miejscowy zbor, to znaczy bracia i siostry w Bogu z lokalnej społeczności chrześcijańskiej. Bóg potrafi nawrócić każdego, tak jak Szawła. Nawet kogoś, kto nie jest na to gotowy. U Boga nie ma rzeczy niemożliwej, a życie do końca jest niespodzianką.

List Judy

Ktoś przerwała studiowanie Listu Judy do pracy w kopalni diamentów. Przy uważnej lekturze tego krótkiego listu można odkryć w nim wiele drogocennych skarbów.

Autor

Autorem Listu jest Juda, który przedstawia się jako „*sługa Jezusa Chrystusa i brat Jakuba*”. Ponieważ na kartach Nowego Testamentu pojawia się kilku mężczyzn o imieniu Juda i kilku o imieniu Jakub, trwa dyskusja nad tym, kim był autor Listu Judy. Najbardziej prawdopodobne wydaje się to, że Juda i Jakub to bliscy krewni Jezusa, których wymienia ewangelista Mateusz. W 13 rozdziale Ewangelii św. Mateusza czytamy: „*Czyż nie jest to syn cieśli? Czyż matce jego nie jest na imię Maria, a braciom jego Jakub, Józef, Szymon i Juda?*” (13, 55). Autorem Listu Judy był więc brat Jakuba, którego zwano „*bratem Pańskim*” i którego od początku uznawano za autora Listu Jakuba.

Jakub przedstawia się w swoim liście jako „*sługa Boga i Pana Jezusa Chrystusa*”, a Juda jako „*sługa Jezusa Chrystusa i brat Jakuba*”. Nasuwa się pytanie: dlaczego ani Jakub, ani Juda nie wspominają w swoich listach o bliskim pokrewieństwie z Jezusem? Wydaje się, że powód jest oczywisty. Nie należeli oni do wyznawców Jezusa, gdy chodził on po ziemi i nauczał. Dopiero powstanie Jezusa z martwych uświadomiło im, że Jezus to Chrystus, Zbawiciel świata. Zmartwychwstały Jezus ukazał się Jakubowi i dopiero wtedy on i jego bracia uwierzyli w Niego jako Zmartwychwstałego Pana. Dlatego w swoich listach piszą o sobie jako u „*slugach Jezusa Chrystusa*”.

Przesłanie Listu

List Judy, podobnie jak List Jakuba, był adresowany do wspólnot judeochrześcijańskich, a więc do Żydów, którzy uwierzyli w Jezusa jako Mesjasza, Chrystusa. Juda pragnął ostrzec młode wspólnoty chrześcijańskie przed działalnością fałszywych nauczycieli, którzy wkradając się w szeregi Kościoła głosili poglądy sprzeczne z podstawowymi prawdami Ewangelii. Ludzie ci błędnie interpretowali istotę Bożej łaski. Zamienili – według słów samego Judy – „*łaskę Boga na rozpuszę*”. Prowadzili otwarcie niemoralny tryb życia, wypierali się Jezusa jako jedynego Pana i Władcy, bluźnili przeciwko aniołom.

Juda pragnął zapobiec rozszerzaniu się poglądów zniekształcających prawdę Ewangelii i to było bezpośrednią przyczyną napisania przez niego listu, zdecydowanie demaskującego i potępiającego wszelkie odstępstwa od nauki Chrystusa i jego apostołów.

List Judy przyrównywany jest do głosu trąbki wzywającej do obrony wiary. Mimo że osadzony jest mocno w realiach pierwszego wieku, nie stracił na aktualności. W pewnych okresach historii Kościoła, a szczególnie w czasie przebudzeń, List Judy stawał się najbardziej aktualną księgą Nowego Testamentu.

Juda wzywa nas, byśmy wiernie trwali w nauce apostolskiej, w Słowie Chrystusowym, przekazanym Jego najbliższym uczniom. I my mamy być uczniami Jezusa, mamy nie tylko zachowywać słowa Ewangelii, ale także – i przede wszystkim – według nich żyć. Nasze życie ma przecież jeden główny cel: przynieść chwałę żywemu, prawdziwemu Bogu, objawiającemu się nam w Jezusie Chrystusie.

List Judy kończy się znanymi chyba wszystkim czytelnikom Biblii słowami: „*Temu, który was może ostrzec przed upadkiem, tak abyście bez nagany z radością stanęli przed Jego pełnym chwały obliczem, samemu Bogu, naszemu Zbawcy, niech będzie*

chwała, uwielbienie, moc i władza przez Jezusa Chrystusa, naszego Pana, od wieków, teraz i po wszystkie wieki! Amen”.

Struktura Listu

I. Podanie powodów napisania listu	w. 1-3
1) Utwierdzenie wierzących (powołanych, umiłowanych i podrzy- mywanych przez Jezusa Chrystusa)	w. 1
2) Pozdrowienie (życzenie miłości i pokoju)	w. 2
3) Podanie celu napisania listu (walka o wiarę)	w. 3
II. Ostrzeżenie przed odstępstwem	w. 4-16
1) Ostrzeżenie przed błędą nauką	w. 4
2) Ostrzegawcze przykłady:	
a) Nieposłuszeństwo Izraela ukarane na pustyni	w. 5
b) Zbuntowani aniołowie spętani łańcuchami	w. 6
c) Sodoma i Gomora zniszczone ogniem	w. 7
3) Ukazanie istoty błędu odstępów	w. 8-10
4) Kain, Balaam, Korach – przykłady odstępów	w. 11
5) Charakterystyka odstępów	w. 12-16
III. Jak wytrwać w czasie powszechnego odstępstwa	w. 17-23
1) Pamiętać o apostolskim ostrzeżeniu	w. 17-19
2) Co wierzący muszą czynić w dniach odstępstwa:	w. 20-25
a) budować się na fundamencie wiary	w. 20
b) modlić się	w. 20
c) strzec samych siebie	w. 21
d) oczekiwania Chrystusa	w. 21
e) okazywać współczucie wątpiącym	w. 22
f) nienawidzić zła	w. 23
g) ratować grzeszników	w. 23
IV. Końcowa doksylogia – hymn ku chwale Boga	w. 24-25

Księga Aggeusza

Autor

Aggeusz był jednym z trzech proroków działających w Jerozolimie już po powrocie wygnańców judzkich z niewoli babilońskiej. Pozostałymi dwoma prorokami byli Zachariasz i Mala chiasz. Imię Aggeusz (hebr. Chaggaj) wywodzi się od rzeczownika „*chag*” (hebr. święto, uroczystość), imię proroka można więc tłumaczyć jako „świąteczny”, „uroczysty”.

Wspólnie z Zachariaszem Aggeusz wzywał rodaków do odbudowy świątyni jerozolimskiej. Wygnańcy judzcy po powrocie z Babilonu z powodu różnych trudności zaniechali odbudowy świątyni na jakiś czas, prorocy zachęcali więc osłabioną, nieliczną resztę Izraela do wzmożenia wysiłków, wznowienia i przyśpieszenia prac przy Domu Bożym. Aggeusz był człowiekiem bardzo energicznym i praktycznym, dzisiaj nazwalibyśmy go „**człowiekiem czynu**”. Odważnie i wytrwale dążył do zrealizowania wybranego celu, a swoją postawą mobilizował i porywał innych. Przysłuchując się wypowiedziom proroka, możemy stwierdzić, iż był on:

- Bożym posłańcem.

Wiele razy w jego krótkim poselstwie pojawiają się uroczyste słowa: „Tak mówi Pan Zastępów...”;

- Bożym drogowskazem.

Wyznawał tę samą zasadę co Jan Chrzciciel: „On musi wzrastać, a ja stawać się mniejszym”;

- Bożym pocieszycielem.

Nie tylko napominał, ale również dodawał otuchy, pocieszał i zachęcał mieszkańców Jerozolimy do aktywnego włączania się w proces odbudowy miasta i świątyni;

- Bożym slugą.

Nie tylko nauczał, głosił, ale działał, pracował, służył.

Czas i okoliczności powstania

Aggeusz działał w tym samym okresie czasu co Zachariasz. W Księdze Ezdrasza czytamy: „*Wtedy wystąpili prorok Aggeusz i Zachariasz, syn Iddy, prorocy, i prorokowali Żydom w Judei i Jeruzalemie w imieniu Boga Izraela, który był nad nimi. Wobec tego Zorobabel, syn Szealtiela, i Jozue, syn Josadaka, przystąpili znowu do budowy świątyni Bożej w Jeruzalemie, a z nimi prorocy Boży, którzy im pomagali*” (Ezd 5, 1–2).

Potwierdzenie tych danych znajdujemy w początkowych słowach Księgi Aggeusza, gdzie czytamy: „*W drugim roku rządów króla Dariusza, w pierwszym dniu szóstego miesiąca Pan skierował te słowa przez proroka Aggeusza do Zorobabla, syna Szealtiela, namiestnika Judy, i do arcykapłana Jozuego, syna Josadaka...*” (Ag 1, 1).

Misja prorocka Aggeusza rozpoczęła się w drugim roku panowania perskiego króla Dariusza I, a więc w 520 roku p.n.e. Podany jest nawet miesiąc, w którym miało miejsce pierwsze wystąpienie proroka (wrzesień 520 roku przed Chr.).

Interesującą rzeczą jest to, że prorocy działający wśród Izraelitów, którzy powrócili z niewoli do Jerozolimy, rozpoczęli datowanie swoich wystąpień, posługując się latami panowania władców pogańskich. Przedtem prorocy izraelscy określali czas swoich powołań i wystąpień, podając imiona i daty panowania królów Izraela i Judy. Po powrocie z niewoli, ponieważ nie odrodziło się ani królestwo judzkie, ani izraelskie (nie było królów na tronie w Jerozolimie ani w Samarii), prorocy izraelscy określali czas swojej działalności, podając imiona i lata panowania królów pogańskich. Jak zapisał ewangelista Łukasz, Pan Jezus powiedział: „*Jerozolima będzie deptana przez pagan, aż się dopełnią czasy pagan*” (Łk 21, 24). Za dni Aggeusza „*czasy pagan*” już trwały; rozpoczęły się one z chwilą, gdy upadło królestwo judzkie (586 rok p.n.e.), za panowa-

nia króla babilońskiego, Nebukadnesara. Od tego czasu Jerozolima znajdowała się pod wpływami potęg pogańskich.

Z niewoli babilońskiej powróciła do Jerozolimy niewielka część wygnańców judzkich. Czasy te opisują księgi historyczne ST: Księga Ezdrasza i Księga Nehemiasza. Repatrianci wracali w trzech grupach – najpierw pod wodzą Zorobabela (Ezd 2, 2), potem, po kilkudziesięciu latach pod wodzą Ezdrasza; po kolejnych kilkunastu latach trzecią grupę wygnańców przyprowadził Nehemiasz. Zorobabel (hebr. Zerubbabel) był potomkiem Dawida (1 Krn 3, 17 nn), pełnił funkcję namiestnika w Jerozolimie za zgodą króla perskiego, Cyrusa (którego dekret umożliwił Izraelitom powrót do Jerozolimy). Ezdrasz, kapłan i nauczyciel, czuwał nad duchową odnową judzkich repatriantów, a Nehemiasz nadzorował odbudowę murów obronnych Jerozolimy. Z wypowiedzi zarówno Aggeusza, jak i Ezdrasza wiemy, że arcykapłanem w Jerozolimie był w tamtym czasie Jozue (hebr. Jehoszua), potomek linii Sadoka (1 Krn 5, 40 nn). Tak więc odbudowie Jerozolimy przewodzili zarówno kapłani, świeccy, jak i prorocy.

Aggeusz i Zachariasz uzupełniali się w swojej posłudze prorockiej. Zachariasz był wielkim wizjonerem, poetą, dzisiaj nazwanoby go „**człowiekiem z głową w chmurach**”, natomiast Aggeusz mówił prozą i mocno stąpał po ziemi, był praktyczny i czynnie udzielał się przy odbudowie świątyni. Bóg potrzebuje różnych ludzi do wykonania różnych zadań. Dlatego każdego z nas ubogaca innymi, bardzo różnorodnymi darami, abyśmy mogli wspólnymi siłami realizować Jego plany, wykonywać Jego wolę. „**Bo nikt nie ma z nas tego, co mamy razem...**” mówi refren znanej pieśni – i ta prawda widoczna jest w historii ludu zarówno pierwszego, jak i nowego przymierza.

Poselstwo

Wypowiedzi Aggeusza dotyczą przede wszystkim świątyni jerozolimskiej. Księga Aggeusza obejmuje cztery mowy, w których zawiera się wezwanie do odbudowy świątyni (1, 1–15), porównanie nowej świątyni do starej (1, 15–2, 9) oraz – w dwu ostatnich mowach – podkreślenie zależności dobrobytu w kraju od odbudowy Domu Bożego (2, 10–19). Księgę kończy tajemnicza obietnica dana Zorobabelowi.

Aggeusz uświadomił swym rodakom, że klęski i niepowodzenia gospodarcze trapiące ziemię judzką to wyraz kary Bożej za zwłokę i opieszałość w odbudowie Domu Bożego. Dzięki aktywności proroka podjęto na nowo odbudowę świątyni. Aggeusz pobudził do działania Zorobabela (politycznego przywódcę narodu – namiestnika) oraz kapłana Jozuego, przedstawiciela duchowieństwa. Udało mu się porwać za sobą szerokie warstwy ludu judzkiego (1, 14). Aggeusz gorliwie podtrzymywał budowniczych na duchu, wiążąc z nową świątynią nadzieję na odrodzenie narodu (2, 9.23). Żarliwa troska o odbudowanie świątyni nie przesłaniała jednak prorokowi prawdy o Bogu jako Panu nieba i ziemi. Aggeusz ukazuje Boga jako godnego najwyższej czci Opiekuna Izraela (2, 5) i wszechmocnego Pana świata (2, 17). Zapowiada nadejście pokoju (szalom), który nastanie w czasach mesjańskich (2, 9). Wzywa do wytrwałego oczekiwania na przyjście Mesjasza i wskazuje na Zorobabela, potomka Dawida, jako na postać zapowiadającą wielkiego Syna Dawida, oczekiwanej Wybawiciela (2, 21–23). Prorok przedstawia Zorobabela jako typ (symbol) Mesjasza, przypomina, że oczekiwanie ludu Bożego na Zbawiciela nierozerwalnie związańskie jest z linią rodową Dawida. Rzeczywiście, Zorobabel był jednym z przodków Mesjasza, jego imię znajdujemy na pierwszych stronach Nowego Testamentu, w genealogii Jezusa zamieszczonej w Ewangelii Mateusza (Mt 1, 12).

Niektórzy komentatorzy porównują poselstwo Księgi

Aggeusza do przesłania nowotestamentowego Listu Jakuba. Obie księgi mają wymiar bardzo praktyczny, podkreślają fakt, iż wiara wyraża się w działaniu, że jej żarliwość i moc manifestują się w czynach dokonywanych na co dzień. Tak, człowiek prawdziwie uduchowiony nigdy nie jest bezczynny. „*Nicnierobienie*”, marzy- cielstwo to przejaw niedojrzałości i słabości. Prawdziwa, biblijna duchowość zawsze manifestuje się w aktywnym, wytrwałym działaniu. Dobre czyny są wynikiem, owocem wiary. Jezus powiedział: „*Po owocach poznacie ich*”.

Listy od słuchaczy z Polski północnej

List 1: Dziękuję za list, który w skupieniu przeczytałem. Pochodzę z rodziny chrześcijańskiej, ale pogubiłem się w życiu. Zadałem się z nieodpowiednimi ludźmi, co poskutkowało przykrymi konsekwencjami - śledztwami, pozwami sądowymi i karami pozbawienia wolności. Czas izolacji wykorzystuję obecnie intensywnie na studiowanie Słowa Bożego i czytanie książek biblijnych oraz teologicznych. Zachęcam ludzi swoją dobrą postawą do nawrócenia się. Widzę, że Bóg błogosławi moje świadectwo i wielu już to zrobiło.

List 2: Odważyłem się do was napisać mimo że już nie potrafię pisać „*starannie*” - mam osiemdziesiąt lat i zawodzi mnie pamięć oraz wzrok. Pragnę podzielić się z wami dobrą nowiną o Panu naszym, Jezusie Chrystusie, w którym mamy zbawienie. Od szeregu lat - chyba już od dwudziestu pięciu - słucham waszych budujących, pokrzepiających programów radiowych, za które dziękuję. Słowo Boże czytam razem z małżonką. Karmimy się oficie tym „*duchowym chlebem*”. Pozdrawiam cały zespół Trans World Radio. Błogosławię was i modlę się, aby wasze audycje były słuchane przez jak największą liczbę osób.

Księga Zachariasza

Autor

Imię Zachariasz (hebr. Zekarjah) znaczy „*Jahwe pamięta*”. Imię ojca proroka, podane we wstępnych słowach księgi – Berekiasz, znaczy „*Jahwe błogosławi*”. W samych imionach Zachariasza i jego ojca zawarta jest więc zapowiedź Bożej inicjatywy, Bożego działania pośród Reszty Izraela po powrocie wygnańców z niewoli babilońskiej do Jerozolimy. Księga podaje również (1, 1), że Zachariasz był synem (wnukiem) Iddo, o którym wspomina Nehemiasz (Ne 12, 4.16) jako o przywódcy jednego z wybitnych rodów kapłańskich. Zachariasz miał więc prawo pełnić funkcje kapłańskie, ale Bóg powołał go na swego proroka.

Znaczenie imienia proroka, „*Jahwe pamięta*”, jest tym bardziej znamienne, gdy uświadomimy sobie, że jego poselstwo (obok przesłania Malachiasza) praktycznie zamyka dział proroctw Starego Testamentu. Kiedy po czterystu latach milczenia Bóg przemówił ponownie, uczynił to, posyłając anioła do innego Zachariasza, pełniącego służbę kapłańską i objawił mu, że jego żona, Elżbieta, urodzi syna, który będzie poprzedzał, zapowiadał nadziejście Mesjasza. Wydarzenia te opisuje ewangelista Łukasz i tak rozpoczyna się historia narodzin Jana Chrzciciela i zapowiedź narodzin Syna Bożego, Jezusa Chrystusa. Imiona rodziców Jana Chrzciciela: Zachariasz („*Jahwe pamięta*”) i Elżbieta („*Jego obietnica*”) wskazują na wierność, dobroć i moc Boga, niezmiennego Pana, Stwórcy i Zbawiciela. On nie zapomina o swoim ludzie, ratuje i błogosławi swoje dzieci, tak w dobie Starego, jak i Nowego Przymierza.

Czas i okoliczności powstania

Zachariasz został powołany na proroka niemal w tym samym czasie co Aggeusz, w roku 520 przed Chrystusem, w drugim

roku panowania króla perskiego, Dariusza I (który rządził w latach 521–485 p.n.e.). Aggeusz podaje (Ag 1, 1), że Bóg przemówił do niego w szóstym miesiącu 520 roku, a Zachariasz świadczy (Za 1, 1), że do niego Pan skierował swe słowa w ósmym miesiącu tego samego roku. Powołanie obu proroków dzieliły więc zaledwie dwa miesiące. Aggeusz i Zachariasz działały w tym samym okresie czasu, przekazując ludziom odbudowującym zrujnowaną Jerozolimę słowa otuchy, pociechy, ale też napomnienia i pouczenia.

Charakterystyka i poselstwo księgi

Mimo że Zachariasz żył i działał w tym samym czasie i w tych samych okolicznościach co Aggeusz, jego proroctwo jest diametralnie inne. Charakteryzuje je bogactwo wizji o cechach apokaliptycznych. Pierwsza część Księgi Zachariasza (rozdz. 1–8) obejmuje wprawdzie zagadnienia związane z odbudową świątyni i problemami nurtującymi kilkudziesięciotysięczną społeczność żydowską żyjącą w zrujnowanej Jerozolimie, ale zapisane tu wizje Zachariasza przenoszą nas już w czasy mesjańskie. Szczególnie eschatologiczny, mesjański charakter ma druga część księgi (rozdz. 9–14). Zachariasz przemawia językiem poezji, rysuje obrazy, które mają poruszyć serca słuchaczy i skierować ich myśli ku wspaniałej przyszłości ludu Bożego.

Pierwsza część księgi (rozdz. 1–8) zawiera osiem wizji nocnych. W każdej z nich można wyróżnić wprowadzenie, teofanię (czyli objawienie się Boga) lub angelofanię (pojawienie się anioła) oraz dialog między prorokiem a objawioną postacią (najczęściej aniołem) i wreszcie pytanie proroka o znaczenie wizji i odpowiedź – wyrocznię Bożą. Taki schemat, przebieg wizji nawiązuje do prorockich snów znanych z czasów patriarchów (np. sen Józefa zapisany w 1 Mojż 37).

Dalszy rozwój takiego przekazywania Bożych objawień doprowadził do powstania nowego gatunku literackiego wizji

apokaliptycznej. W ten sposób zbudowana jest ostatnia księga Biblii – Apokalipsa, czyli Objawienie św. Jana.

Treść wizji Zachariasza oparta jest w znacznym stopniu na przesłaniu Pięcioksięgu Mojżeszowego, odwołując się one także do wizji Ezechiela. Zachariasz, podobnie jak Ezechiel, ukazuje Boga jako niedostępnego, transcendentnego Pana; objawienia i wizje otrzymuje prorok nie bezpośrednio, lecz przez anioła – tłumacza. Obok aniołów spotykamy też w Księdze Zachariasza postać szatana, oskarżyciela przed trybunałem Bożym (3, 1).

W drugiej części Księgi Zachariasza (rozdz. 9–14) Bóg przedstawiony jest jako Pan całej ludzkości (uniwersalizm). Prorok rysuje wizję wszystkich narodów oddających w Jerozolimie cześć Bogu–Królowi. Zachariasz zapowiada, że najpełniejsze objawienie Opatrzności Bożej nastąpi w czasach mesjańskich, eschatologicznych, kiedy Bóg będzie czuwał nad całym światem, nad wszystkimi narodami.

W całej Księdze Zachariasza ważny jest temat przyszłego zbawienia. Prorok podkreśla, że niezbędne jest oczyszczenie, odnowienie moralne jako jeden z głównych warunków nastania czasów mesjańskich. Końcowa część księgi przedstawia Mesjasza jako potomka Dawida i Salomona, Księcia Pokoju (9, 9), którego ludzie przebodli (12, 10), ale w czasach końca „**boleć będą nad nim, jak się boleje nad jedynakiem i płakać będą nad nim, jak się płacze nad pierworodnym**”.

Wielkie znaczenie tekstów mesjańskich zawartych w proroctwach Zachariasza podkreśla fakt, że w ewangelicznym opisie męki Chrystusa aż sześciokrotnie cytowane są słowa proroka. Jednym z najbardziej niezwykłych obrazów jest wizja Ślugi Pana–Pasterza, który otrzymuje „**zapłatę**” w wysokości trzydziestu srebrników (Za 11, 12–13). Jahwe wydaje polecenie, by ta „**zapłata**” została wrzucona do skarbony świątynnej, gdyż tak „**wysoko**” wyceniono Jego samego. Ewangelista Mateusz przypomina to

KSIĘGA ZACHARIASZA

proroctwo, podkreślając, że wypełniło się ono, gdy Judasz wrzucił trzydzieści srebrników do świątyni, gdy dostrzegł po niewczasie, co uczynił, wydając Jezusa (Mt 27, 5–7). Wtedy również wypełniło się kolejne proroctwo Jeremiasza, gdyż za kwotę tę zakupiono pole garncarza, nazwane później Polem Krwi (Jr 32, 6–9). Zachariasz zapowiedział też wjazd Jezusa do Jerozolimy „na oślątku, żrebięciu oślicy” (Za 9, 9), a ewangelista Mateusz odwoływał się także do jego słów: „*Uderz Pasterza, aby się rozproszyły owce*” (Za 13, 7, Mt 26, 31). Słowa Zachariasza o Tym, „*którego przebodli*”, a nad którym „boleć i płakać będą” (Za 12, 10) odbijają się echem w Nowym Testamencie kilkakrotnie, zarówno w Ewangelii (Mt 24, 30), jak i w zamykającej Biblię Księdze Apokalipsy (Ap 1, 7), gdzie czytamy: „*Oto przychodzi wśród obłoków i ujrzy go wszelkie oko, a także ci, którzy go przebili, i będą biadać nad nim wszystkie plemiona ziemi. Tak jest! Amen*”.

„I rzekł do mnie anioł, który rozmawiał ze mną:

Wolaj i mów: Tak mówi Pan Zastępów:

Żywię żarliwą miłość do Jeruzalem i do Syjonu.

*Natomiast porywa mnie wielki gniew na narody
pewne siebie, które wtedy, gdy się trochę gniewałem,
przyczyniły się do nieszczęścia.*

*Dlatego tak mówi Pan: Zwróciłem się do Jeruzalem
ze zmiłowaniem, mój dom będzie w nim odbudowany
- mówi Pan Zastępów - i znowu sznur mierniczy
będzie rozciągnięty nad Jeruzalem.*

Nadto wolaj i mów: Tak mówi Pan Zastępów:

*Moje miasta będą jeszcze opływać w dostatki i jeszcze
zmiłuje się Pan nad Syjonem i jeszcze obierze Jeruzalem”.*

Księga Zachariasza 1:14-17

Programy nadawane w czasie zimowym 2021/2022 roku
przez „Impuls” TWR Polska:
w okresie: 1.11.2021 r. - 25.03.2022 r.

Fale średnie **1467 kHz**

21:45 - 22:15

Pn	„Wędrowka przez Biblię”
Wt	„Wędrowka przez Biblię”
Śr	„Wędrowka przez Biblię”
Cz	„Wędrowka przez Biblię”
Pt	„Wędrowka przez Biblię”
So	(-)
N	(-)

Naszych programów w szerszym wyborze mogą Państwo słuchać w internecie - pod adresami:

<http://twpolska.org> oraz <http://ttb.twr.org> lub <http://www.twr360.org>

Nasz e-mail: korespondencja@twpolska.org
oraz telefon: (+48) 601 400 892

LISTOPAD	LISTOPAD	
<i>Księga Jonasza</i>	<i>Pierwszy List Jana</i>	
1.11.2021 3:1-2	22.11.2021 3:4-10	
2.11.2021 3:3-10	23.11.2021 3:11-18	
3.11.2021 3:10-4:4	24.11.2021 3:19-24	
4.11.2021 4:5-11	25.11.2021 4:1-3	
	26.11.2021 4:4-7	
<i>Pierwszy List Jana</i>	29.11.2021 4:8-10	
5.11.2021 1:1 - wstęp	30.11.2021 4:11-17	
8.11.2021 1:2-4	GRUDZIEŃ	
9.11.2021 1:5-7	<i>Pierwszy List Jana</i>	
10.11.2021 1:8-10	1.12.2021 4:18-5:2	
11.11.2021 2:1-2	2.12.2021 5:3-8	
12.11.2021 2:3-6	3.12.2021 5:9-13	
15.11.2021 2:7-11	6.12.2021 5:14-21	
16.11.2021 2:12-17		
17.11.2021 2:18-21	<i>Księga Micheasza</i>	
18.11.2021 2:22-29	7.12.2021 1:1-2	
19.11.2021 3:1-3	8.12.2021 1:2-7	

GRUDZIEŃ	GRUDZIEŃ	
Księga Micheasza	Drugi List Jana	
9.12.2021 1:8-12	31.12.2021 1-2	
10.12.2021 1:13-16	STYCZEŃ	
13.12.2021 2:1-11		
14.12.2021 2:12-3:4	Drugi List Jana	
15.12.2021 3:5-12	3.01.2022 3-6	
16.12.2021 4:1-5	4.01.2022 7-8	
17.12.2021 4:6-14	5.01.2022 9-13	
20.12.2021 5:1-2	Trzeci List Jana	
21.12.2021 5:3-15	6.01.2022 1-3	
22.12.2021 6:1-5	7.01.2022 3-7	
23.12.2021 6:6-8	10.01.2022 7-10	
24.12.2021 6:9-15	11.01.2022 11-15	
27.12.2021 6:16-7:5	<i>Księga Nahuma</i>	
28.12.2021 7:6-15	12.01.2022 1:1 - wstęp	
29.12.2021 7:15-20	13.01.2022 1:1-3	
Drugi List Jana	14.01.2022 1:3-10	
30.12.2021 wstęp	17.01.2022 1:11-15	

STYCZEŃ	LUTY
<i>Księga Nahuma</i>	<i>Księga Habakuka</i>
18.01.2022 2:1-4	3.02.2022 3:1-6
19.01.2022 2:5-3:1	4.02.2022 3:7-19
20.01.2022 3:1-6	<i>Księga Sofoniasza</i>
21.01.2022 3:7-19	7.02.2022 1:1 - wstęp
<i>Księga Habakuka</i>	8.02.2022 1:2-5
24.01.2022 1:1	9.02.2022 1:5-12
25.01.2022 1:2-5	10.02.2022 1:13-2:2
26.01.2022 1:6-12	11.02.2022 2:3-15
27.01.2022 1:12-17	14.02.2022 3:1-8
28.01.2022 2:1-3	15.02.2022 3:9-20
31.01.2022 2:4	<i>List Judy</i>
LUTY	
<i>Księga Habakuka</i>	16.02.2022 wstęp
1.02.2022 2:5-12	17.02.2022 1-3
2.02.2022 2:12-20	18.02.2022 4-5
	21.02.2022 6-7
	22.02.2022 8-9
	23.02.2022 10-11

LUTY	MARZEC
<i>List Judy</i>	<i>Księga Aggeusza</i>
24.02.2022 11-13	10.03.2022 2:3-5
25.02.2022 13-16	11.03.2022 2:6-9
28.02.2022 17-19	14.03.2022 2:10-13
MARZEC	
<i>List Judy</i>	<i>Księga Zachariasza</i>
1.03.2022 20-21	17.03.2022 1:1-6
2.03.2022 22-25	18.03.2022 1:7-11
<i>Księga Aggeusza</i>	
3.03.2022 wstęp	21.03.2022 1:11-17
4.03.2022 1:1-4	22.03.2022 2:1-9
7.03.2022 1:5-8	23.03.2022 2:10-17
8.03.2022 1:9-15	24.03.2022 3:1-2
9.03.2022 2:1-3	25.03.2022 3:3-10

Nasz adres:

„Impuls” TWR
ul. Kłodnicka 2
PL-54-217 Wrocław

Tel: (+48) 601 400 892
e-mail: korespondencja@twpolska.org

Impuls Polska
Redakcja broszury
Marek Cieślar